

*In memoriam:***Maren Mihajlović Frejdenberg (1924-2007)**

Teško je napisati nekrolog prijatelju.

Gotovo istim riječima započinje posljednje pismo Marena Mihajlovića, koje sam primila nakon njegove duge šutnje. "Teško mi je započeti ovo pismo", piše on, "dugo sam bolovao." I nedugo poslije toga, stiže mi vijest iz Izraela: 27. rujna 2007., nakon duge i teške bolesti, preminuo je Maren M. Frejdenberg.

Rodio se u Moskvi 24. lipnja 1924., u židovskoj obitelji koja je u vrijeme građanskog rata pred krvavim pogromima pobjegla iz Ukrajine. Već u trećoj godini krenuo je s roditeljima u svoje prvo progonstvo u Sibir. Nakon trogodišnjeg progonstva u sibirskoj zabiti, obitelj je prešla u Samaru, no ni ondje se nije uspjela duže zadržati. Jedva je napunio trinaest godina kad mu je 1937. u staljinskim čistkama strijeljan otac. Opet je valjalo bježati, sada pred neumoljivim NKVD-om, te se on i majka sklanjaju u Feodosiju, zabačeni gradić na Krimu.

Kada je buknuo Drugi svjetski rat, evakuirani su na Ural. Ondje je Maren M. Frejdenberg završio učiteljsku školu, ondje je regrutiran i odande poslan na frontu. Poslije demobilizacije 1946. vratio se u Moskvu i upisao na Pedagoški fakultet. S uspjehom je prije roka završio studij i odmah poslije diplome, već 1949., primljen je za znanstvenog novaka u Zavodu za povijest, gdje se posvetio proučavanju povijesti Bizanta. Zbog "doktorske zavjere", koja je odvela u masovnu deportaciju dva milijuna ruskih Židova, Maren Frejdenberg izbačen je iz Zavoda. Bez posla i bez mogućnosti zaposlenja, nakon 98 odbijenih molbi, primljen je na Pedagošku akademiju u gradiću Velikie Luki, gdje je, do upražnjenja mjesta profesora povijesti, predavao engleski jezik. To je vrijeme kada je Marena Frejdenberga privukla srednjovjekovna povijest Dalmacije. Napisao je brojne eseje o hrvatskom srednjovjekovlju i povijesti hrvatskih priobalnih gradova. Za srce mu je posebno prirastao Dubrovnik, o čijoj je povijesti napisao nekoliko knjiga i u kojemu je razvio živu suradnju sa Zavodom za povijesne znanosti HAZU.

Godine 1967. prešao je u Tver na mjesto docenta Tverskog sveučilišta, gdje je 1971. doktorirao i nakon nekoliko godina utemeljio Katedru za povijest starog i srednjeg vijeka. Tih dvadesetak tverskih godina najmirnije je razdoblje u životu Marena Mihajlovića, koje je proveo bez seljavanja, u radu sa studentima, istraživanju, pisanju.

No, opet mu je valjalo ići, ovaj put možda teže nego ikad, jer su ga vlastiti suradnici otkrili s katedre. I on je otišao. U Izrael. U travnju 1991. zauvijek je s obitelji napustio Rusiju i emigrirao u Tel Aviv. Svoj neumoran znanstveni rad nastavio je u Institutu za istraživanje dijas-pore (*Diaspora research institute*), a kada je počeo krvavi raspad Jugoslavije, osobito kad su bombe stale rušiti Dubrovnik, Maren Frejdenberg udvostručio je svoju neiscrpu snagu. Javio se odmah 1991. člankom "Sudbina Dubrovnika" i do 1997. u više od 120 članaka, koje je objavljivao u izraelskom, hrvatskom i bosanskom tisku, upozoravao na strašan vandalizam kojemu smo bili izloženi, a na izraelskom radiju redovito komentirao zbivanja na našim prostorima.

Maren Frejdenberg objavio je oko četriristo znanstvenih radova, napisao desetak knjiga, uredio nekoliko zbornika o srednjovjekovnoj povijesti Balkana, odgojio više naraštaja povjesničara. Ostat će zapamćen po plodnom znanstvenome radu, no još više kao uman čovjek nevjerojatne ustrajnosti, strpljenja i razumijevanja. Svojom otvorenošću za dijalog, uvažavanjem različitosti i poštivanjem drugoga, svojom dosljednošću i kad mu okolnosti nisu bile sklone, pomirljivošću i vjerom u čovjeka Maren M. Frejdenberg zauvijek nas je ugrijao davno izgubljenom ljudskom toplinom.

Da, teško se oprostiti od prijatelja.

Mihaela Vekarić